



Аявлу дин къардашларым ва къызардашларым, Дагъыстанны ругъанилени ва оьзюмню атымдан, Ислам диндеги сыйлы айланы бириси – Раби-уль-аввал айны геливию булан сизин гъакъ юрекден къутлайман!

Гертиден де, бизин гъашыгъыбыз Мугъаммат Пайхаммарны ﷺ бизде гъажатлы ери ёкъ буса да, биз

онда бек гъажатлыбыз. Ол бизин учун бу дюньяда да ёл гёрсетген, ахыратда да шапаат этерге умут этебиз.

Бизге парахатлыкъ ва рагъмулукъ, насип ва савлукъ, уьстюнлюк ва берекет берсин деп Яратгъаныбызгъа дуа этемен, телеймен!

**Дагъыстанны муфтиси
Агъмат гъажи Абдулаев.**

Номерде:



бет 3

Янгъызыкъ: о недир ва ону нечик енгме бола



бет 4

Битмейген садагъа



бет 5

Эригиз сизге тингламаймы? Балики, ону токълама герекдир?

Дюньялар учун рагъму-шабагъат

СЮЮМЛЮ МУГЪАММАТ ПАЙХАММАРГЪА ﷺ ДЮНЬЯЛАР УЧУН РАГЪМУ-ШАБАГЪАТ ДЕП АЙТАЛАР. ОЛ – ДЮНЬЯДА БАР БАРЫ ДА ЗАТЛАР УЧУН КЪУДРАТНЫ ЕСИ АЛЛАГЪ ЯРАТГЪАНЛАРДАН ЛАП КЪЫЙМАТЛЫСЫ

Ол, бу дюньягъа гелип, оьзюню нюрию булан ону шавлаландыргъан. Ол ахырынчы динни – Исламны гелтирген. Пайхаммарны ﷺ гезеллигине, ниъматлыгъына варис болур деген умут булан тувгъан улангъагъа ону тизив атын къоялар.

Муслимат Ражабова

Муна бизге сыйлы Раби-уль аввал ай башлангъан, Къудратны Еси Аллагъ яратгъанлардан лап яхшысына макътавлар этме сюегенлени барысына да оьзюню эшиклерин ачгъан.

Мугъаммат Пайхаммар ﷺ – камиллешген тизив адам, ол оьзюню бары да ишлери булан гележек наслулагъа нечик яшама герекни, оьзлени яратгъан Къудратны Еси Аллагъгъа нечик сужда этмекни ёлун гёрсеген.

Ол бек тизив асгербашчысы болгъан: ол давланы нечик юрютгенни мисалындан къайсы асгер охув ожакъда да уьйренме болур эди. Ол бары да адамлар гъатта оьзюню ойларын, идеяларын, къаравларын якъламайгъанлар булан да ажайып илиякълы болгъан. Шону булан бирге Расулулагъ ﷺ ажайып чыдамлы болгъан ва Есибиз огъар бакъдыргъан бары да сынавланы, бары да тарчылыкъланы ва авурлукъланы гетерген. Янгъыз бир мурат – бир Аллагъгъа къуллукъ этивню динин халкълагъа етишдирмек, ону ймакъ учун ол шоланы барысын да оьзюню сыртына алып юреген. Ону къасты, къыйыны негъакъ гетмегени гёрюне. Аллагъгъа сужда этмейген, ону Пайхаммарын ﷺ абурламайгъан Ер дюнья шарыны бир мююшонде де ёкъ. Ислам дин савлай дюньяда яйылгъан, шону уьстевюне шонча да бек юрюй чю, Аллагъны атына ва ону Расулуна ﷺ этилеген макътавлар бир секундгъа да токъталмай.

Мугъаммат Пайхаммар ﷺ агълюде, къатынларына, яшларына, балаларына балаларына бакъгъан якъда да уьлгю болгъан. Ол ожакъдагъылар булан кёп



заманын йибереген герти агълюбашы болгъан. Къайсы тюртюшювню де биревню де кепи бузулмайгъан кюйде чечген, бары да муьминлени аналарына аяп янашгъан, эрни герти келпегин гёрсетген. Балаларыны балаларын нече де бек сую болгъан. Гъасан ва Гъюсейин булан байлавлу хабарлар да ол нечик яхшы уллата болгъанны исбатлай.

Ол миллионлар булангъы бусурманлар учун лап яхшы насигъатчы болгъан ва даимликге шо кююнде къалажакъ. Не эте бусакъ да, не этме хыял туту бусакъ да, шулай мюгълетлерде Мугъаммат Пайхаммар ﷺ нечик этер эди деп ойлашма герекбиз. Шолай уллу адамланы уьлгюге алса, янгъылышма къыйын, тек яхшылыкълар, Аллагъны шабагъаты бир нече керен кёп болур.

Мугъаммат деген ат – эргишилени арасында лап кёп яйылгъан ат. Шо ат булан бары да яхшы негетлерин байлап: гичипав дюньяда лап сыйлы атны бары да яхшы якъларын оьзюне алсын, Расулулагъны ﷺ къылыгъына ва ниъзамына ошап оьссюн, ону ишлери бир заманда да Ислам динни талапларындан айрылмасын деген муратлар булан гъар ата-ана оьзюню авлетине Мугъаммат деп ат къойма къаст эте.

Расулулагъ ﷺ тувгъан ай етишген. Шо бары да бусурманланы бирикдирежек. Шо ажайып айда муьминлер бир-биринден къувана, къонакълыкъгъа чакъыра, мавлет охута, ва шолар барысы да Ер юзюнде ва бизин гъарибизни яшавубузда ажайып тамаша рол ойнагъан янгъыз бир адамгъа –

Мугъаммат Пайхаммаргъа ﷺ багъышлана.

Ол бизин суюе, биз де ону суюе ва гъюрмет этме, огъар ошама къарама герекбиз. Шо гъажны заманында, минглер булангъы бусурманлар равзагъа барма къасткъылагъанда, шонда оьзлер, оьзлени агълюлери ва бары да бусурманлар учун дуа охуйгъанда гёрюне. Мавлетлени айында да бусурманлар лап шо ёрукъда бириге, Къудратны Еси Аллагъ яратгъан затлардан лап сыйлысына бакъгъан сюювюн гёрсете.

Мугъаммат Пайхаммар ﷺ тувгъан ай булан кьутлав



Январны ахырларында бусурманлар лап кёп сюеген айланы бириси – Мугъаммат Пайхаммар ﷺ тувгъан ай башланды. Бу айда дюнья Яратгъаныбызны лап уллу рагъмусун гёрген, шону даражасын биз гьатта ахырына ерли англап-билип да болмасбыз.

Есибиз Аллагъ бизге Озьюню Пайхаммарын гьюрметле, макътама буюргъан, шону Ол Озью де эте. Шолайлыкъ Пайхаммарны ﷺ абурламакъ нечик уллу иш экенин гёрсете. Бусурманлар Аллагъны буйругъун кюте туруп, Ону рагъмудгъуна шюкюрлюк эте, гече де, гюн де Ону кёп сюеген Элчисин сыйлай. Амма булай сыйлав Пайхаммар ﷺ тувгъан айда айрыча гючлене.

Адатлангъан кюйде бу заманда бусурманлар мавлетлер ва Аллагъны Элчиси ﷺ булан байлавлу озге агъвалатланы оьтгере. Шолар Яратгъаныбызны разилигин къазанмакъ, дюньялыкъ масъалалар жанны бийлеп барагъанда Есибизни Гъашыгына бакъгъан сюювню артдырмакъ мурат булан этиле.

Бу тамаша суюкюмлю ай геливю булан бусурманлар бир-бирин кьутлап, яхшылыкълар ёрай. Россияны бусурманларыны ругъани башчылары да шо кюйдеги ёравланы иманы барлагъа этди.

«Етишип гелген ай бизин учун, бусурманлар учун, айрыча асил ай ва огъар арапча Раби-уль-аввал («язбашны геливю») ай деп айтыла. Бу айны ичинде иманы барлар учун сююнмекликни, берекетликни ва умутну гюню бар», – деп айтыла Россия бусурманланы муфтисени Советини председатели Равил хазрат Гайнутдинни чакъырывунда.

«Бу айны гюнлеринде ва Пайхаммар ﷺ тувгъан гече намаз къылагъанланы ва Пайхаммар ﷺ тувгъанына сююнуп, баракалла билдирегенлени гюнагълары гечиле. Раби-уль-аввал айда Пайхаммар ﷺ тувгъан гечени гьакъында хабарламакъ, шоллагъа тынгламакъ уллу ибадат санала», – деп узата Равил Хазрат. Бусурманлагъа кьутлав сёзлер багъышлагъан Татарстанны муфтиси Илдус хазрат Файзов ташдыргъан кюйде Аллагъны Элчиси ﷺ бусурманланы жанларына ярыкъ береген ва тюз, гьакъ ёл гёрсетеген маякъ йимик. «Мугъаммат Пайхаммарны ﷺ яшаву – бизин учун тетекейсиз оьр даражадагъы уьлгю. Озьюню бары да ишлери, сёзлери, гъаракаты булан ол бусурманланы чыдамлыкъгъа, гьакъ юрекликге, негетлени ва ишлени тазалыгына, ругъ байлыкъланы сакълавгъа чакъыра болгъан. Бизин

учун Пайхаммарны ﷺ шо чакъырыву яшавубузну аслусу санала. Озьюне ва айланасына бакъгъан гъар тыныш алыв, гъар сёз, гъар иш бусурман уьммет учун айрыча агъамиятлы. Мугъаммат Пайхаммарны ﷺ сюннетине гёре юрюсек, биз яхшы ишлер кёп этербиз ва шону булан жаныбызны тазаларбыз, ругъ оьсювде оьрлюкlege етишербиз, Аллагъгъа ювукъ болурбуз», – дей Илдус хазрат.

Дагъыстанны муфтиси Агъмат гъажи Абдулаев кьутлав сёзюнде бусурманлар Пайхаммарын ﷺ болгъан чакъы кёп абурлама-суюмге болсун деп Аллагъдан тилей. «Бу айда тувгъан Мугъаммат Пайхаммарны ﷺ гьюрмети учун Яратгъаныбызгъа ялбараман, Ватаныбызны балагълардан, питнеден, миллет ва дин ара эришивлюклерден сакълагъыр. Токъташгъан гьадисте гёре, Сорав алынагъан гюн биз бу дюньяда кимни суйген бусакъ, шолар булан болажакъбыз. Я Аллагъ, шо авур гюн Пайхаммарны ﷺ байрагыны тубюнде жыйылып болардай Элчинге ﷺ бакъгъан шолай сюювню бер бизге», – деп, алгъыш эте Агъмат гъажи.

«Ассалам» газетни редакциясы бары да бусурманланы бу шат ай геливю булан кьутлай, бары да халкъгъа Яратгъаныбызгъа бакъгъан инаныв болмакъны ва Ону Пайхаммарын ﷺ гьакъ юрекден сююв тувуну ёрайбыз. Есибиз Аллагъ бизге рагъмусун яйсын ва гьакъ ёлда юреклерибизни бирикдирсин! Амин.

Дагъыстанда тиштайпалар учун радио ачылгъан



Бизин республикада тиштайпа тынглавчулар учун «Сафинат» деген радио ишлемеге башлагъан ва ону 102.9 FM частотада тутмагъа бола.

Бу радиода болажакъ берилишлер къайсы чагъында да ва не иш булан да машгъул тиштайпалар учун гъазирлене. Янгы радиону озгелерден къалышагъан ери де болажакъ: тынглавчулагъа «Сафинатда» музыка алатларсыз азылгъан тиштайпалар йыргъан нашитлер берилежек.

«Сафинатда» булай берилишлер болажакъ:

1. Артадагъы янгылыкълар.
2. «Студияны кьонагъы» агъамиятлы темалагъа лакъырлашылагъа тынгламагъа сюегенлени хошуна гележек. Радио кьонакълар – кьужурлу масъаланы гьакъында айтажакъ ва тыглавчуланы соравларына жавап бережек адамлар болажакъ.

3. Гъар ахшам «Сафинат» деген радиода тынглавчуланы тилевюне гёре нашитлени ва йырланы заказ этмеге болажакъ.

4. Савлукъ сакълавну гьакъындагъы берилиш тынглавчулагъа савлукъну нечик сакъламагъа боларны ва аврувланы нечик сав этмекни гьакъында билмеге кёмек этежек. Гъар берилишде ортакъчылыкъ этежек докторлар медицина масъалалагъа тиеген соравланы арагъа салажакъ, сав болувну артда чыкыгъан къайдаланы гьакъында сёйлежек, тынглавчуланы соравларына жавап бережек.

5. «Халкъ доктор» деген берилишде буса, аврувдан кьол тупдеги ва табиат алатлар булан сав болувну гьакъында хабарланажакъ.

6. «Аривлюкню сырлары». Бу берилишден кьатын-гишилер жагъиликни ва аривлюкню нечик сакъламагъа болурну билежек. Кёбюсю ёравлар Мугъаммат Пайхаммарны ﷺ сюннетинден алынгъан.

7. «Аллагъгъа таби кьатын» деген берилиш эки бёлюкте бёлюнежек. Биринчисинде Патимат гъажи кьатын Гъамзатованы шолай аты булангъы кьатын гесеклер охулажакъ, онда бусурман тиштайпалар тюрлю-тюрлю гезиклерде оьзюн нечик тутмагъа гереги гьакъда айтыла. Экинчи бёлюкте буса, журналист Айша Тухаева шо китапта азылгъан ёравлар огъар яшавунда нечик кёмек этгени гьакъда айтажакъ.

8. «Ислам диндеги уьй аралыкълар» ожакъдагъы татывлукъну нечик болдурмагъа гереги ва яхшы олжа болмакъ, эрине ярамакъ ва шолайлыкъ булан Яратгъаныбызны разилигин къазанмакъ учун кьатынлар не этмеге болагъанны гьакъында хабарланажакъ.

9. Дагъыстан бусурманланы ругъани идарасындагъы тиштайпаланы арасында ваъза этеген бёлюк: «Женнетни нечик къазанмагъа бола?», «Эрини разилигин къазанмакъ учун», «Женнет аналаны аякъ тубюнде» деген темалагъа лекция берилишлер онгаражакъ.

10. «Яшланы Ислам динде тарбиялав» деген берилиш Мугъаммат Пайхаммарны ﷺ ёлуна гёре авлетлеге ругъ-къылыкъ байлыкъланы сингдиреген къайдаланы гьакъында айтажакъ.

11. Лап гиччи яш тынглавчулагъа «Почемуки» деген берилишде ёмакълар айтылажакъ.

12. «Чалт аш» деген берилишде Вагъидат Насрудинова тынглавчу тиштайпалагъа таъли ва пайдалы ашны нечик тез онгармагъа болагъанны айтажакъ.

13. «Бизин ихтиярыбыз» деген берилишде кьатын-гишилер оьз ихтиярларын нечик якълама болагъанны сынавлу юристден билмеге болажакъ.

14. «Алимге сорав» деген берилишде буса, тиштайпалар билмеге сюегенине жаваплар алажакъ.

15. Этилген гюнагъ ишлени гьакъында да айры берилиш болажакъ деп гёзалгъа тутулгъан. Музда адамлар оьзлени гюнагълары саялы нечик товба этгенини ва яшавун нечик алышдырма болгъаныны гьакъында айтажакъ.

16. Мугъаммат Пайхаммарны ﷺ яшавуну гьакъында да айрыча берилиш болажакъ. Ону яшаву, ишлери ва гъаракаты – бары да бусурманлар учун уьлгю.

17. «Исламны байлыкълары» деген берилишде тынглавчулагъа Пайхаммарны ﷺ асгъабаларыны, Ислам дюньяны машгъюр, айтылгъан алимлери, гъаракатчыларыны яшавуну гьакъында маълумат берилежек.

18. Адабият берилишде имам аль-Къазали, шайх Сайит афанди йимик айтылгъан алимлени асарлары берилежек. Оланы китапларындан гесеклер охулажакъ.

19. Шолай да тынглавчулар Пайхаммарны ﷺ гьадислерине, алимлени ва шайхланы гьакъыллы сёзлерине тынгламагъа болажакъ.

20. Интернетни айланып чыгъыв бусурман сайтлардагъы янгылыкъланы билмеге кёмек этежек.

www.islamdag.ru деген сайтдан алынгъан

<p>Учредитель Благотворительный фонд «Путь». Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана</p>	<p>Редактор Абдул-Азиз МИЧИГИШЕВ</p>	<p>Свидетельство о регистрации ПИ № ФС 77-42079 от 24 сентября 2010 г. Индекс 51325 При перепечатке ссылка обязательна.</p>	<p>Тираж 2.700 экз. Адрес редакции 367015, РД, г. Махачкала, ул. Азиза Алиева 2. Тел.: (8722) 61-00-64.</p>
<p>Редакционный совет Председатель редакционного совета муфтий РД Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ Асхабали МУРЗАЕВ</p>	<p>Дизайн, вёрстка Лейла ГУСЕЙНОВА</p>	<p>Набрано и сверстано на компьютерной базе газеты «Ас-Салам». Отпечатано в ООО «Дом печати» по адресу: пр-т Акушинского, 20.</p>	<p>По вопросам подписки и доставки обращаться по телефонам: по Республике Дагестан — 8-988-699-28-24 по г. Махачкале — (8722) 914-222.</p>
<p>Главный редактор Патимат ГАМЗАТОВА</p>	<p>Менеджер Мухаммад ХИРИЯСУЛАЕВ Абдусабир АХМЕДОВ</p>	<p>Газета зарегистрирована Федеральной службой по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций.</p>	<p>E-mail: assalamweb@gmail.com; www.assalam.ru</p>

Янгызлыкъ: о недир ва ону нечик енгме бола

КЪАЙСЫ АДАМ ДА, СЮЙСЕ ЭРГИШИ БОЛСУН, СЮЙСЕ – КЪАТЫНГИШИ, ЗАМАН-ЗАМАН ОЪЗЮН КЪОЮЛГЪАН ВА ТАШЛАНГЪАН ГЪИС ЭТЕ.

Гъалиги заманда кеп-кеп гезиклерде адамлардан оъзлени янгыз гъис этегенлигини гъакъында арзлар геле. Шо арзланы кёбюсю бирев биревню англав, исив ва илиякълыкъ ёкълукъ булан байлавлу. Бу масъалагъа тыюшонмек учун «янгызлыкъ» деген англадан баш чыгъарма герек.

Алиасгъаб Мурзаев

Психологияда янгызлыкъны инсанни башгъалардан айрылывну къайгысын башдан гечиривню гъислери гъисапда англама тыше. Шо гъис адамны башгъалардан герти кюйде айрылывунда да, халкъны арасында бола туруп оъзюн янгыз гъисаплава да бир йимик гёрюне бола.

Умуми кюйде алгъанда, янгызлыкъны толу кюйде гъис булан байлама тышмей, неге тыюл, онда башгъа тизимлер де бар. Янгызлыкъ – о четим психология ва адатдан тышдагы гъал, о оъзюне янгыз болувну, ва сен башгъалардан айрылгъанны англавну гъислерин кършай, ва шо англавну кюрчюсюнде бир тюрлю муратланы болдура яни, янгызлыкъ – о къайсы буса да бир себеплени тизими тыюл, о оъз-оъзюнден низамны ёрукълашдыривчу, янги гъалланы себепчиси гъисапда да арагъа чыгъа. Шогъар гёре мекенли бир адамны яшавундагы шолай гъалны агъамиятын къыйматламай къойма тышмей, неге тыюл, янгызлыкъны натижасы нечик болажакъны билме къыйын. Адам оъзгелерден айрылмайлы да, оъзюн янгыз гъис этме бола. Адатлы гъалда шолай гезиклерде шо адамны бир тюрлю психика-социальный тетиклери, яни жамиятта ёл алып болмасдай четимликлери бар деп гъисап этме тышедир.

Адамны жамиятдан айырывну (бирев сакъланагъан камерагъа салыв) гъакъында айтса, кёбюсю шолай гезиклерде психика якъдан тайышыв оърчюме бола, шо да адамлар булан къатнавгъа байлавлу гъажатлыкъ булан байлавлу. Кёбюсю шолай гезиклерде адам оъзюне байлавлу гъакълыкъны, лакъырдашланы ойлашып чыгъарма кърарай яда оъзю оъзю булан сёйлей.

Адам башгъалардан айрылгъан буса да, оъзюн янгыз гъис этмейген гезиклер бола. Шолай гезиклерде мекенли адамны оъзюне хас – психология келпегинден де кеп зат гъасил бола.

Гъар адам заман-заман оъзюн янгыз гъис этмек ёрукълу гъал гъисаплана. Шо оъзюне ювукъ адамны ёкълугъун яда айланадагъыланни ягындан оъзюн англав ёкъ деп гъис этив бола. Адам оъзюню гъалын гёз алгъа гелтиривнюе байлавлу айтса, бириси учун о гъакъкъат барлыкъ гъисапда гёз алгъа геле, башгъасына буса, янгыз биревге хас сезив бола.

Савлай алгъанда, гъар адам оъзюню янгызлыкънын тюрлю-тюрлю кюйде башдан гечире, шо ону сынавуна ва оъзюн тутугъан къайдагъа гёре талап этиле. Биревлер жамиятдан айрылывну эбинден геливню, ибадат этив, китап охув, телевизоргъа кърарав, табиатда гезев йимик ва башгъа тюрлю къайдаланы танглама бола, биревлер буса, ичкиден, наркотиклерден ва ш.б. кёмек излеме бола. Янгызлыкъны хас кес гъисапда гъис этив о мекенли



адамланы башларында бола. Шону англав оъзюню чалышывун асувлу кюйде кърума ва оъзюню янгызлыкъны масъаласына бютюнлей башгъачалай кърарама имканлыкъ бере.

Эргишилерде де, къатынгишилерде де янгызлыкъны башгъалыгъын
Ондан къайры да, эргишилени де, къатынгишилени де оъзлени янгызлыкънын башдан гечиривнюе бир-бир башгъалыкълары бар. Сёз янгызлыкъны башдан гечиривнюе авурлугъуну яда къатынгиши оъзюню къайнарлыкъны гючю булан янгызлыкънын болгъан чакъы чыдамлы оьтгере, тек ол шону авур кюйде башдан гечире деген затны англайман. Къатынгишини къайнарлыкъны бирден-эки алышымна, чалт оьтме ва шолар булан бирге, къысгъа больжаллы болма бола. Эргиши буса оъзюню гъислерин ачыкъча чыгъарма гъаваслы болмай, натижада ол башдан гечиреген гъал аз йимик гёрюне бола; гъакъкъатда буса ол ичинден талчыгъа, шо саялы о талчыгъывланы уллу гючю бола. Шо да къатынгишилерден эсе, эргишилени аз яшайгъаныны себеплерини бириси.

Янгызлыкъны тувулуновуну шарты
Оъзюню табиатына гёре янгызлыкъны социал аслусу бар, ва ону кеп кършы болмакълыкъны да демография себеплерден гъасил болма ярай. Мисал учун, бир-бир регионларда эргишилерден эсе, къатынгишилер кеп, шогъар гёре къатынгишилени бир пайы янгызлыкъгъа тарый. Къазанч излей туруп, кёбюсю жагъил адамлар Россияны уллу шагъарларына бара, ва белгили бир пайы онда къала. Шо да къатынгишилени яшав камиллигине къошум этмей. Шолай гъалдан къутулугъа, балики, кеп къатын алыву кёмеги тиер. Бу иште аслу зат – экинчи къатын алагъан эргиши шариатны аслу гёрсетивлерин кютюв. Ислам динни гъакъыллыкъны ва йыракъны гёрюп болуву шондан да гъис этиле.

Шону булан бирге, янгыз эрге барыв янгызлыкъгъа кършы ябушувну кеп якъларын кършайгъан чара деп токъташдырма тышмей. Эрге баргъан къатынланы оъзлени янгыз гъисап этеген кеп мисалланы билемен. Савлай алгъанда, эрге барыв, сонг яш табыв янгызлыкъны даражасын хыйлы кемитме бола. Кёбюсю гезиклерде ягында сюеген эр ва яшлары булангъы къатынгиши оъзюн яхшы гъис эте. Буса да янгызлыкъна бек талчыгъагъан адамлар булан янаша, шолай гъалындан леззет алып уйренген тайпалар да оьмюр сюре. Шолай гъалгъа оъзюне теренден инангъанлыкъдан ва ич дюньясыны байлыкъндан этишме бола. Бир-биревлер, оьзлер булан къалып, онгайлы гъис этме бола. Шо заманын адам оъзюню байлыкъларыны тизимине артыкъ багъа беривге, оъзюн оьздюрювге ва оьзге кеп тюрлю пайдалы ишлеге харжлай. Башгъа биревге буса не янгызлыкъ, не адамланы арасында болув кёмек этмей, шолай не оъзюню, не айланасындагъыланни кепин гелтирмей. Шо дюньягъа бек ярлы кърараву ва бек ярлы ич дюньясы булангъы адам.

«Къатынгиши кружоклар»
Эр ва къатынгиши янгызлыкъгъа айры-айры къраратанда, мунда онча багъалыкъ ёкъ. Бир-биревлер, янгызлыкъ эргишиге бютюнлей хас тыюл деп, янгылыш ойлаша. Гъакъкъатда буса, суюсе о къатынгиши болсун, суюсе – эргиши, заман-заман ол янгыз къалгъанлыкънын ва ташлангъанлыкънын гъис эте. Тек, не амал, гъатта агълюсю ва яшлары булангъы эргиши де оъзюн янгыз гъисап этеген гезиклер бола. Шолай гъал агълюдеги бары да яшлар кызылар булангъы ожакъда болма бола. Шолай гезиклерде бир-бирде агълюде тиштайпаланы бирлешивю кърорула, шогъар, озокъда, эргишини гийирмейлер ва ол оъзюн янгыз чы нечик де гъис эте, гъатта агълюде оъзю артыкъ буса ярай деп ойлаша. Яшавда шолай гъал ону ичкичиликге яда психика якъдан бузулувну оьзге къайдаларына тартма бола. Шолай гъагъа ёл берилмесин учун,

къатынгишиге «къатынгиши кружок» кърума тышмей, некъадар, агълюде биригивню шартларын болдурувгъа болушлукъ этме, кызыларын атасына гъюрмет этивню ёлунда тарбиялама, атасыны пикрусун оъзленикилерден оьрге салма уйретме герек.

Янгызлыкъгъа кършы ябушувну къайдасы

Энни, янгызлыкъны яратылывуну ва башдан гечиривню умуми гёрюнююню гъалын суратлагъан сонг, оъзюнде шо гъисни тувулунмакълыкънын нечик енгме герекни гъакъында сёйлемекни маънасы бардыр. Шону булан бирге, янгызлыкъгъа кършы ябушувда кеп якъланы кършайгъан къайда ёкъну да эсгерме тыше. Инг алдын янгызлыкъны гъислери гелмекни оюн о ёрукълу гъалдан тайышыв тыюлге тыюшонме герек бола. Ёрукълу даражадагъы къайсы адамны яшавда иерчени болмагъа герек. Узакъгъа тартгъан янгызлыкъгъа байлавлу айтса, кёбюсю гезиклерде адамда коммуникатив (тилни кёмеги булан байлав тутув) бажарывлукъну ёкълугъу яда шону осал оьсювю, яни, башгъа адамлар булан аралыкъ тутувда бажарывлугъуну ёкълугъу себеп бола. Белгили кюйде, кеп яшлы агълюде оьстен яда сабий заманында яшлар бавларына баргъан адамлар янгызлыкъгъа аз тарый.

Ятгъан ташны тыюне сув акъмас

Адамлар булан къатнавну бажарывлугъун оьздюрме герек, эсли адамгъа таныш тыюлге булан къатнавда, аралыкъ тутувда упражнениелер ва хас адабиятны охув кёмек этер. «Ятгъан ташны тыюне сув акъмас» деген айтывну эсде сакъланма герек, яни, кимесе бирев сизге кёмекге гелер деп кърарав турма тарыкъ тыюл, оьзюгюзге урунуп кърарама тыше. Савлай алгъанда, адам хапарсыздан янгыз болуп къалмайгъанны айрыча эсгерме тыше, ол шолай гъалгъа оъзю тарыга.

Адам оъзюню иш къуллугъунда гётеривлювню гъалын эте туруп, агълюсюн кърурувгъа байлавлу агъамиятлы заманын къутгъарагъан гезиклер ажайып кеп. Оъзлени бирев де англамай деп кант этегенлени гъакъында айтса, олар оьзлеге: оъзлени англасын учун не этгенни, олар оьзлер оъзлени англаймы экен ва оъзлени айланасындагъыланни англамакъ учун къасткъыламы экен? деген суалланы берип кърарасын.

Ахырда агъамиятлы шулай назик масъаланы эсгерер эдим: булай алып къраратанда, янгызлыкъ олай къроркунчулу гъал тыюл. Янгызлыкъ заман-заман муъмин адамгъа да хас болагъанны эсгерме тыше. Буса да, муъмин адамгъа даим де, янгызлыкъны башдан гечирме тынч бола, неге тыюл, шолай гезиклерде ол оъзюню Къудратны Еси булангъы байлавлугъун гъис этежек ва къырыйында Ону барлыкънын сезежек. Шо себепден иман адамлагъа дагъы бирев де, бир зат да берме болмайгъан затны: оъзюне гъакъ герти инанывну, оъзюню маънасы барны сезювню ва Къудратны Есини умуми аслу муратларына къошулувда инамлыкъ барны бережек.

Битмейген садагъа

ВАКЪФУ – ШО ИЗНУ БЕРИЛГЕН МУРАТЛАР УЧУН ОЪЗЮН ПАЙДАЛАНДЫРАГЪАНДА БИТМЕЙГЕН МАЛ-МАТАГЪ, ШОНУ ПАЙДАЛАНДЫРАГЪЫНДА, ДЫГЪАР БАЙЛАМА, МИСАЛ УЧУН, САТЫВ-АЛЫВ, АЛЫШДЫРЫВ ВА Ш.Б. УЧУН ДЫГЪАРЛАР БАЙЛАМА ИХТИЯР БЕРИЛМЕЙ.

Вакъфу шариат къабул гьереген ва талап этилеген иш гьисаплана. Шо ёрукълу мал-матагъны арагъа чыкъмакъны кюрчю башы Къуръан ва суннетдир. Къудратны Еси Къуръанда булай айта (маънасы): «Оъзюгюз кеп сюеген затдан харж чыгъармасагъыз, яхшы ишлеригиз учун шабагъатланмажакъсыз (яни женнетге бармажакъсыз). Сиз не харж эте бусагъыз да шо гъакъда Аллагъ биле» (сура «Агълю Имран», аят 92).

Магъаммат-Амин Магъамматрасулов

Шо аятны эшитип, Пайхаммарны ﷺ асгъабасы Абу Талгъа оъзюню мал-матагъын Аллагъны ёлуна харжлама токъташа. «Сагъигъ аль-Бухари» деген жыйымдагъы гьадисде де шо гъакъда айтыла: Бу Талгъа, шо аятны эшитип, Расулуллагъны ﷺ устьюне барма алгъасай, шо аятны Пайхаммаргъа ﷺ охуп, булай деген: «Мени лап къыйматлы мал-матагъым – шо Байраха (бавну аты), мен шону Аллагъны ва Расулуллагъны ﷺ ёлу учун бермен шабагъат алма умут этемен, шону (бавну) сагъа Аллагъ буюргъан кюйде эт!» Шо заман Расулуллагъ ﷺ жавап гьисапта булай айтгъан: «Машааллагъ, Абу Талгъа, хайыр гелтиреген шо малынгъны биз алабыз ва къайтарып беребиз: шону пайдаландырмакъ учун оъзюнгню ювукъ адамларынга ва къардашларынга бер». Абу Талгъа шо бавун къардашларына берген». Абу Хурайра Пайхаммардан ﷺ булай

гьадис етишдирген: «Адам оьлгенде, ону бары да ишлери токъгала, тек уьчю: битмейген садагъасы, башгъалар пайдаланагъан билими, оъзюню ата-анасы учун ялбарывлары токъгалмай». (Муслим, №1631). Бусурман алимлер «битмейген садагъа» вакъфу гьисапта англатыв бере. Ибну Умар, Умар асгъабаны уланы, булай гьадис тапшура, шонда айтылагъан кюйде, ону атасы Умар Хайбарны (Мадинагъа ювукъдагъы ер) алагъанда, пай гьисапта топуракъ гесек алгъан. Топуракъны алгъан сонг, шо гесек ер булан не этме герекге байлавлу болуп гъакълашмакъ учун Пайхаммарны ﷺ устьюне барып: «Пей Расулуллагъ, Хайбарда магъа гесек ер тюшген. Гьалиге ерли мени шо топуракъдан багъалы бир затым да болмагъан. Шону не этме герекге байлавлу не насигъат берерсен?» – деп сорай. Пайхаммар ﷺ: «Сюе бусанг, ону вакъфу эт», – деген. Умар шо топуракъны сатмажакъ, савгъат этмежек, варисликге бермежек шарт булан шондан касиплер, къардашлары пайдалансын, къулчулукъдан азат этмек учун къулланы сатып алмакъ, ёлавчулар, асгерчилер, къонакълар учун пайдаландырмакъ шарт булан вакъфу эте. Шо топуракъ булан машгъул болуп, шонда оьсдюрюлген, болдурулгъан малдан (бай болма къарамай) ёрукълу пайдаланагъанлагъа гюнагъ болмажакъ деп билдире. Умар асгъаба этген вакъфу Ислам динни тарихинде биринчи вакъфу бола. Вакъфуну сынаву бусурманланы арасында чалт



ва генг кюйде яйыла. Пайхаммарны ﷺ асгъабасы Жабир айтгъан кюйде, гьеч имканлыгъы бар тура, вакъфу этмеген бир асгъаба да болмагъан. Имам аш Шафии: «Магъа 80 ансар (Мадинада яшайгъанлар) вакъфу этгени белгили», – деген. Вакъфуну терен гъакъылы: 1) Къудратны Есине ювукълашдырыв, уллу шабагъатгъа ес болув нечик чи, бусурман учун ону Къудратны Есине ювукълашдырагъандан Огъар бакъгъан сюююн артырагъандан артык кеп сюеген иши ёкъдур. 2) Оъз мал-матагъны вакъфугъа айландырыв Къудратны Еси алдында оъзюню таби болувун, Аллагъгъа бакъгъан сюююн гьёрсетивдюр. Къудратны Есине бакъгъан сююв Ону буйрукъларына таби болмакъ йимик, башгъа ишлерде онча гьёрюнмейдир.

Неге тюгюл, Къудратны Еси Къуръанда (маънасы) булай айта: «Сиз сюеген затдан харж этмей туруп, сиз яхшы ишлеригиз учун шабагъат алмажакъсыз (яни, женнетге бармажакъсыз). Сиз не харжлай бусагъыз да, Аллагъ шо гъакъда биле» (сура «Агълю Имран», аят 92). 3) Оърде эсгерилген гьадисде эсгерилген кюйде, оьлген сонг да адам шабагъат алажакъ ниъмат оъзюнден сонг къоягъан битмейген садагъадур. 4) Межитлер, мадрасалар кюрув, билимлени яйыв йимик ва шоллай башгъа тюрлю адилли ишлени этив бусурман жамияты, жамият муратлар учун къоюлагъан уллу яхшылыкълардыр. 5) Ярлыланы, яшаву осалланы, етимлени, ёлавчуланы ва башгъаланы талапларын рази этивдюр.

Ерине бакъдырылмагъан яхшылыкъ

Къудратны Еси Аллагъ бизге санаву ёкъ кюйдеги яхшылыкъланы бакъдыргъан. Бугюн биз пайдаланагъан затлардан бизин ата-аналарыбыз нечесе он йылланы боюнда пайдаланмагъан. Гьалиги индустрия бизге Интернетни, сотовый телефонланы ва кеп санавдагъы башгъа тюрлю техниканы таклиф эте. Тек шулай суал тувулуна: шолар булан адам нечик ва не муратлагъа етишмек учун пайдалана?

Муслимат Баканова

Бютюндюнья торунда оьзлерде жагъил адамлар – «Бир класда охуйгъанлар», «Фейсбук», «Твиттер», «В Контакте» дейген йимик ёрукъдагъы гьар тюрлю сайтларда не де язылагъаны бек белгили... Шоларда къатнайгъанлагъа тергев этип къарагъанда, янгыз бир затны – заманны негъакъ бошуна йиберегенни эс этме бола. Компьютерни алдында онгайлы кюйде де ол туруп, яшёрюмлер шоллай интерактивден гьеч пайдалы маълуматны алмай, янгыз бош ёмакъ булан, лакъыр этив булан машгъул бола. Бир-бири булангъы къурдашылыкъгъа къошула. Къайсы буса да шо ёрукълу сетевой «къурдашланы» бирисини гъакъында сорасанг, ким экенин де билмей. Буса да охувчулар яда студентлер, дарсларын да, лекцияларын да къоюп, интернет-кафелерде жыйыла, ата-аналары исси тюш ашгъа яда негер буса да бир пайдалы зат учун берген акъчаны шонда харжлай. Шоллукъда ялгъан, алдатыв, исрапчылыкъ, гьасили, дин гери урагъан бары да затлар тувулуна. Шосуз биз бугюн яшавну гьез алгъа гелтирме болмайгъан алат – мобильный телефон бар. Кёбюсю гезиклерде шо да тийишли еринде къолланмай, адатлы телефон лакъырдан башлап, бир-бирине магърам гьисапланмайгъан тиштайпалар булангъы



хас лакъыргъа ерли сёз юрюле. Бугюн яшёрюмлени арасында «трубкагъа» оьзлер ойлашагъан кюйде, бир-бир кюлкюлю гьалланы суратын алмакъны ва шо роликлени Интернетте салмакъны авруву да бар. Шондан кимге кюлкюлю экени англашылмай. Оьзлер йимик, бир-эки гьаясызгъа кюлкюлюю экен? Ёкъ, гъакъыкьатда инсанны герти ёлдан тайышдырмакъны къастын гьереген шайтанны бизге гьенгю кюлей. Гьали-гьалилерде школада охуйгъан уьч къыз булан булай иш болгъан. Олар геземек учун кюрулуп турагъан кеп къабатлы уйге бара ва бинаны лап башына мине. Нечик болгъаны белгисиз, бириси йыгъылып, оыле. Эки де къурдашы, оьрден туруп, «учуп» барагъан къызын телфонуна суратын чыгъара. Жагъил къызыланы булай вагъшилигин гъакъылгъа сыйышдырма къыйын. Кюйге къарагъанда, оланы кёмек, кюр-

дашылыкъ, инсанны сююв деген затлардан англаву болмагъангъа ошай. Телефонун пайдаландырып, «Скорая помощьну», милицияны чакъырагъанны орнуна, эретуруп къарап, суратын чыгъаргъан, сонг Интернетте салгъан...

Къудратны Еси Аллагъ бизин яшавубузну хыйлы енгилендирген. Сув алмакъ учун булакъгъа барма тюшмей – гьар ожакъдагъы ва квартирдеги крандан о оъзо агъып геле; дос-къардашгъа зенг этмек учун сёйлейген пунктгъа бармакъда гьажатлыкъ ёкъ – бугюн гьар кимни «трубкасы» бар; бизге кеп затны этме тюшмей... гьатта савут-сабаны жувуп да авара болмайбыз, шо къуллукъ учун хас машин бар. Тек амма Яратгъаныбыз бизге шо ниъматлардан нечик пайдалангъаныбызны: оъзюбюзню ва башгъаланы пайдасы учун къоллагъаныбызны яда къолламагъаныбызны гъакъында соражакъ. Интернетну бош ёмакълар учун тюгюл, пайдалы ишлер, даават этмек учун пайдаландырма герек. Шо кюйде телефонну да: о инсанланы, уьлкелени аралыкъларыны мезгилин тайдыра. Шоллай болгъанда, гьар тюрлю увакъ-тюек саялы бизге Оъзюню алдында гьисап берме тюшеген Къудратны Есини чыдамлыгъыны сынама негер тарыкъдыр? Къыяматгюн биз башдан гечирген гюнагъ яшавубузну роликтин айландыражакълар, билмеймен, шону учун бизге кюлеме тюшежекми яда йылама тюшежекми. Тек шо заман гьёкюнме геч болажакъ, товбагъа тюшювню къапулары ябылажакъ. Гьалиге имканлыкъ бар. Аллагъ бизин гъакъ юрекден товбагъа тюшювню оъзюню къабул эте. Гьали, буссагъат нечик ва не учун яшайгъаныбызны токъташдырма герекбиз. Гьалиги цивилизацияны яхшылыкълары – Аллагъны бизге берген уллу шабагъаты. Бир затын да гери къайтарма бажарылмайгъан заманда уялма тюшмесин учун, гелигиз, шоланы тюз пайдаландырайыкъ!

Эригиз сизге тынгламаймы? Балики, ону токълама гереkdir?

ЭРИ ЮРЮТМЕ ГЕРЕКЛИ КЪАТЫННЫ ИХТИЯРЛАРЫНЫ, ШОЛАНЫ ИНКАР ЭТЕГЕН ЭРГЕ НЕ ЗАТ КЪОРКЪУНЧЛУ ЭКЕННИ ГЪАКЪЫНДА

Нечик ойлашасыз, учагъан бошгъаплар – бош ёмакълармы? Балики, шо гъакъда гъар-кимни оъз пикрусу, оъз къараву бардыр. Мени танышым гъисап этеген кюйде, учагъан бошгъаплар – бир янгыз да ёмакъ тююл, шогъар инанмайгъанланы ол, шо ажайып гёрюнюшге оъз гёзлери булан къарап шагъат болмакъ учун, оъзлеге къонакълай чакъыра. Тек мунда иш бир затгъа тирелип токътай, олагъа къонакълай гелгенде, сиз табиятдан тышдагъы гъайранлыкъны гёрмежексиз, неге тююл, хоншуда яшайгъан ачувлу эр-къатынны уйлери тизесинден НЛО тююл, адатлы гъалда уйде къолланагъан бошгъапланы учагъанын гёрежексиз.

Ибрагъим Ибрагъимов

Агълю эришивлюклер «учагъан» бошгъапланы болмакълыгы, озокъда, болма герекли гъалны дасундан тышда. Тек, агълюде гиччи буса да эришив-тюртюшювлер болмай къалмай, неге тююл, агълю яшавда бары да зат суйген кююнде теп-тегиш болмай. Агълю эришивлер учун да кёп тюрлю себеплер бола: яшавлукъ увакъ-тюрлюе-келеге байлаву бир-бирине салагъан талаплар, гюнчюлюк этив, арыв-талыв, гетген замангъы хатиржанлыкълар. Тек неге буса да, къызышгъан гъалны ёрукълашдыривда, эр-къатынны бир-бирин англавгъа этишивде эри тюз болуп чыгъа: къатын олай этме герекемей, ол оъюн олай-булай тутма тарыкъ. Шо тюз де дюр, неге десе, эгер къатын ачувлу эри булангъы гъалны ёрукълашдырмакъны ёлун табып болса, кёбюсю тюртюшювлени алдын алма бажарыла. Амма Ислам дин къатынлагъа токъташдыргъан ихтиярланы, шоланы да эрлер юрютме борчлу экенни гъакъында неге буса да аз язалар. Кёплер эрлени алдын да къатынланы борчларыны гъакъында язагъангъа гёре, эрлер къатынланы алдындагъы оъзлени борчларын гъакъында унутма башлай, Ислам динде ёл берилмейгенине де къарамайлы, къурбанын жазалайгъан зулмучугъа айланма аз къала. Къудратны Еси Аллагъ сыйлы Къуръанда оъзлени къатынларына яхшы янашмакъны букора. Маънасы: «Къатынларыгъыз булан лайыкълы яшагъыз» (Къуръанны баян этивге къара «Тафсируль жалалайни», сура «Ан-Ниса», аят 19). Белгили алим, Къуръанны баян этивчю Шамсуддин Аль-Курбути (67-нчи йыл

гечинген) оъзюню тафси-ринде булай яза: «Къудратны Есини къатынларыгъыз булан лайыкълы яшагъыз» деген буйругъуна гёре, эри къатыны булан магър тёлевню борчлары да кютюп, арыв яшама герек. Къатыны айыплы болмай туруп, къаш туйме ва ону бетине ачувлу къарама тюшмей. Гъонкъа болмай, илиякълы сёйлеме герек. Къатынгъа, бар буса экинчи олжагъа бакъгъан гъаваслыкъны гёрсетме тарыкъ тююл. Шу да (оърде эсерилгенлери де) эрлени борчлары гъисаплана. Ибн Аббас булай айтгъан: «Олай да, мен къатыным мени учун безенгенни сюемен, мен оъзюм де ону учун безенме сюемен». Бизин алимлени Къудратны Есини «олагъа лайыкълы янашыгъыз» деген сёзлерин гелтирмекни себеби къатынгъа бир къараваш этишмейгенде, эри нечакъы тарыкъ буса, шончакъы къуллукъчу тутма борчлу. Эгер о къатын гъакимни, пачаны ва булагъа ошагъанланы къызы буса, огъар бир къуллукъчу азлыкъ эте. Шо лайыкълы бирге яшав гъисаплана (шо гъакъда сыйлы Къуръанда айтыла)...» (Шамсуддин аль-Курбутини Къуръанны баян этивюне («Аль-жамии ли ахкамил Къуръани», «Ан-Ниса» сураны 19-нчу аятын баян этив). Къатынгъа бакъгъан якъда эрини муна шоллай янашыву болма герек! Шо аятны давам гъисапта Къудратны Еси Аллагъ булай айта (маънасы): «Эгер шолар сизин кепигизге гелмей буса, неде, балики, сизге не буса да бир зат багъыйсыз буса, Аллагъ шогъар кёп яхшылыкъ салгъан» (Къуръанны «Тафсируль Жалалайни» баян этивюне къара, сура «Ан-Ниса», аят 19). Шамсуддин аль-Курбутини баян этивюнде шо айтгъа булай англатгъы бериле: «Къудратны Еси Аллагъ булай айта: Эгер сиз къатынларыгъыз эрши экени яда яман къылыкълы саялы ушатмай бусагъыз, тек олар яман иш этмеген (башгъа эргиши булан ёлукъмагъан буса) ва сизге тынглаву буса, чыдамлы болма тюше. Балики, Аллагъ сизге олардан яхшы авлетлер тувдуртур». Пайхаммарны ﷺ Абу Хурайра тапшургъан гъадисинде булай айтыла: «Муъмин-эргиши муъмин къатынгишини эсик гёрмесин. Эгер тиштайпаны бир къылыкъы кепине гелмей буса, башгъа къылыкъын ушатыр» («Сахих Муслимге» къара, 4/178, № 3721). Кёп англаву-билими булангъы шайых Абу Мугъаммат бин Аби Зайдны бек яман къылыкъы, эрини алдындагъы борчларын кютмейген, ачувлу

тили-булан, огъар байлаву айтды-къуйтду юрютеген къатыны болгъан деген хабарлар бар. Къатыныны яман къылыкъына байлаву болуп огъар кёп арз этегенлер, гъали болгъунча шо къатынгъа чыдап, ондан айрылмайгъангъа оьпкелейгенлер болгъан. Шо арзлагъа, оьпкелевлеге ол: «Къудратны Еси Аллагъ магъа бакъгъан якъда оъзюню толу кюйдеги рагъмулугъун этип, магъа савлукъ ва билим берген. Ону буса магъа Къудратны Еси, балики, мени гюнагъларым саялы такъсыр-

меген ишсуюмес тююл буса. Шогъар гёре инг алдын эрлени эс тапма ва оъзюню агълю аралыкъларында Ислам динден ёлбашчылыкъ алма чакъырабыз.

Къатынгъа нечик болма гереk?

Эри борчларын кютмейген къатынлар не этме гереk? Эришивлюк тувулунагъанда къатынгъа не этме тюше: эришивлюкню узатып, оъзю айтагъанны тутуп турма гереkми яда гелишив – къый-

баян бериливюне къара, сура «Ан-Ниса», аят 128). Эришивлюк тувулунгъанда, Къудратны Еси Аллагъ биринчи гезикде бир-бирин англама ва ишни айрылывгъа этишдирмейли, масъаланы парахатлыкъда чечме маслагъат эте. Гъакъылы булангъы олжа, мал-матагъын да жыйып, ата-анасыны ожагъына къайтагъан гъалиги бир-бир къатынлар йимик, оъзюню оьрчюген гъислерине тынгламажакъ гъакъылгъа къуллукъ этип, эрине ёл къояжакъ, ярашывну ёлун тутажакъ, шоллай



ламакъ учун бергендир. Эгер мен о къатындан айрылсам, Къудратны Еси Аллагъ мени башыма дагъы да уллу балагъны салардан къоркъаман», – деп жавап берген (Шамсуддин аль-Курбутини Къуръангъа «Тафсируль Куртуби» деген баянлыкъ беривюне къара («Аль-Жамии ли ахкамил Къуръани»), «Ан-Ниса» деген сураны 19-нчу аятын баянлыкъы). Бугюнго гъалны анализ этип къарагъанда, булай гъис тувулуна: улан къатын этип, ону гъакъында гъай этеген ва бары да шатлы ва къыйынлы мюгълетлерде ону булан пайчы болажакъ яшав ёлдашны алмай, ишлеме герекли ва ону напсы суйген затны этеген, шоллукъда огъар гъавайын берилген яшавлукъ уюню, ашамлыкъны гъагъын тёлейген къаравашны алгъан бола. Шо да эгер эри ишлей, агълюню таъмин этивню оъзюню бойнуна алып, олжасыны гъисабына яшама уйрен-

ышывну ёлун тутма тюшеми? Эришивлюкню ва бир-бирине разисизликлени – къаршылыкъланы вакътисинде олжагъа Къуръан насигъат этеген затланы биринчиси (маънасы): «Эгер къатынны эри оъзюне бойсынывдан къоркъуву (яда шону къаравулай буса) бар буса (яни, ювукълукъ этивден баш къачыра, ону тарыкъ-гереk булан таъмин этивге сувукъ-салкъын янаша, яда огъар бет ташлагъан буса), эр-къатын бир-бири булан ярашывлукъ байласа (яни, эгер къатын оъзюню ихтиярларыны бирисинден эрини ёл къойса, огъар гюнагъ болмажакъ; эгер къатын, хырт деп тутуп, оъзюню ихтиярларын сакълавун давам этсе, эри я оъзюню борчларын кютме гереk, яда ондан айрылма тарыкъ), тек, айрылгъандан эсе, масъаланы парахатлыкъда чечсе яхшы» (Къуръанны «Тафсируль Жалалайни» деген

гезиклерде не этме тюшегенни гъакъында ой къуражакъ ва, Къудратны Еси Аллагъ насигъат этеген кюйде, эришивлюкню басылтмакъ учун бары да къастын бакъдыражакъ.

Къужурлу иш

Бизин къардашларыбызны бирисини олжасы булан эришивлюго болгъанны ишни гъакъында айтса, ери болур. Шо оланы агълюснонде тувулунагъан биринчи эришивлюк болмагъан, тек бу гезик къатыны эринден оъзон айырмакъны талап этген. Шо талап эрин бек ачувландыргъан. Ол, бир япракъ кагъыз алып: «Мен, пеленчени уланы, толу савлукъда ва гъакъылда бола туруп, оъзюню олжамдан айрылма суймейгенимни, мундан къайры башгъа олжа тарыкъ тююлню билдиремен» деп язып, бокъчагъа салып бегетип, олжасына тапшуруп, къаны ташыгъан гъалда уйден чыгып гете.

► 6

Гъажда

Магъаммат Умаров

Уйге къайтывну эдеплери

Къайтывда зияратгъа
Мадинагъа гиргенлер
Насипли талайлыдыр
Равзаны да гёргенлер.

Къайта Равзада болуп,
Савболлашып болгъанлар,
Бакъийде къабурларда
Саламлашып алгъанлар.

Гелегенде этгендей
Зияратын къутгенлер
Бир уьч-дёрт гюнлер къалып,
Мадинадан гетгенлер.

Сонг къайтывда ёлда да,
Сакъласа ёл эдебин,
Дуа, салават булан
Алып ёлну зувабын.

Арап кюйде язагъан
Айландырмай озлени
Ватангъа ете туруп
Кёп айтса шу сезлени:

Аибуна, Таибуна, –
Деп айтып, айтып, къайтып
Абидуна, Лираббина,
Гъамидуна, – деп айтып.

Сюннетдир гелгенге
Уйге хабар билдирмек.
Гечелеп гелип къалмай,
Гюн булан бирче гирмек.

Яда гюн батгъанчагъа
Ахшам уьюн тапмакъда
Межитде сюннет къылып,
Сонг уьуне чыкъмакъда.

Оьз юртун, ерин гёрсе,
Дуа эгер къайтып-къайтып:
– Я Аллагъ, шу юрумну
Яхшысын бер, – деп айтып.
Тилеймен яхшысын да,
Халкъны яхшылыгъында.
Барчакъы амаланы
Яхшы башчылыгъында.

Сонг шулай деп де айтар:
– Бер бизге саламатлыкъ,
Гъар-бир балагъдан сакълап,
Иманлыкъ, аманатлыкъ.

Шу юртну агъюлерин,
Бизин де сюердей эт.
Биз де оланы сююп,
Сююнюп, оьлердей эт.

Уьуне гирегенде,
Гелгенде гъаждан къайтып,
Дуа эгер гъакъ юрекден
Аллагъгъа шулай айтып:

– Бизин ЕсибизАллагъ,
Гъакъ юрекден тилеймен
Уста таш чарлайгъандай,
Мен де сёзюм билеймен.

Товбам, гъажым къабул эт,
Къалмас йимик гюнагъым.
Иманымны камил эт
Сакълап намусум – ягъым.

Менден башгъаланы да
Бар мурадын тюз этип,
Ал Аллагъ барыны да
Гъажларын къабул этип!

Я, Аллагъ, Амин, Амин!
Товбан! Товбан! Товбан!

Лираббана авбан!
Ля Йухадиру гъавбан!
Ла илагъа илла ллагъ!

Аллагъ товба тилейбиз,
Сенсен бизин Есибиз.
Гъакъ герти товба булан,
Камил болсун сесибиз!

Гъажыбыз къабул болсун
Гюнагълар гетсин тайып,
Имансыз, динсиз кююп
Этме Сен бизин зайып.

Бу ёлубузгъа бизин
Сен онгарып салгъангъа
Сагъа Шюкюр этебиз
Бизин булан къалгъангъа.

Иншааллагъ дагъыгъа да
Буюрсанг Сен, къарарбыз
Бизге бир савлукъ берсенг,
Ёл буюрсанг барарбыз!

Арт сёзю орнуна
Мен яздым шу китапны
Пайдасын гёрсюн деп халкъ.
Бу аз къуллукъ болса да
Къуллукъу болсун деп гъакъ!

Шо умут булан яздым
Мен буланы барын да.

Озокъда, ишдир, гъалдыр,
Бармаса билмей адам,
Барсагъыз Пайхаммаргъа
Айтарсыз менден салам!

Сав Дагъыстанны кюшуп,
Эсгерерсиз барын да.
Бу тюгюл сизге энни
Йырламагъа сарын да.

Шийру булан язгъанман
Мурадым тюгюл олай.
Шуланы хабар кюйде
Анлар деп – мурат шолой.

Гъар ким билеген кюйде
Пайдаланма къараса,
Маънасын билип, англап,
Къоллар бугъай яраса.

Гъажгъа бармайлы къалгъан
Бу Дюньяда зайыпдыр.
Пайхаммарны Равзасын
Бир гёрмесе айыпдыр.

Айыпдыр бир сама да

Муздалифада болуп,
Минада ташлар атып.

Не гёрдюк деп айтарсыз
Сораса, Аллагъ сизге.
Ондан сыйлы ер ёкъдур,
Дюньяда бир де бизге.

Гъажгъа барагъанлагъа
Бозарып гёзлер сатып.
Гъаж оьзю гелмей бизге,
Турсакъ да уйде ятып.

Башыгъыз бурмай артгъа,
Къарамай арзгъа-марзгъа
Бир сама, къыйынсытмай,
Барма къарагъыз гъажгъа.

Бир- биревге узатып,
Кёмеклеп берсегиз къол,
Гъажгъа барма Аллагъ да
Бережек заман ва ёл.

Шонучун язаман мен
Барсын деп къумукъ халкъым
Балагълардан сакъланып,
Яшар деп элим – къалкъым.

Яшасын Дагъыстаным,
Ватаным, юртум, элим!
Ахыратгъа жыйыгъыз
Гъаж булан сама гелим!

Аллагъ айтгъан Къуръанда
Билдиригиз халкъгъа деп,
Гелсинлер гъаж къылмагъа
Айтыгъыз бар якъгъа деп.

Гелсинлер уьюме деп,
О Каабаны эсгерген.
Сесине сес бермесе,
О оланы терс гёрген.

Яв да гелсин суйсе,
Тюеге, атгъа минип.
Ёлну йыракъ гёрмесин,
Гелсин герегин билип.

Умра этсин, Гъаж этсин
Лаббайк деп айтып къуру.
Уьюмню етти керен
Ялкъмай айланма герек.

Борч этип берген бизге
Биз бир сама барайыкъ.
Халкъ йимик Аллагъ берген
Нийматланы алайыкъ.

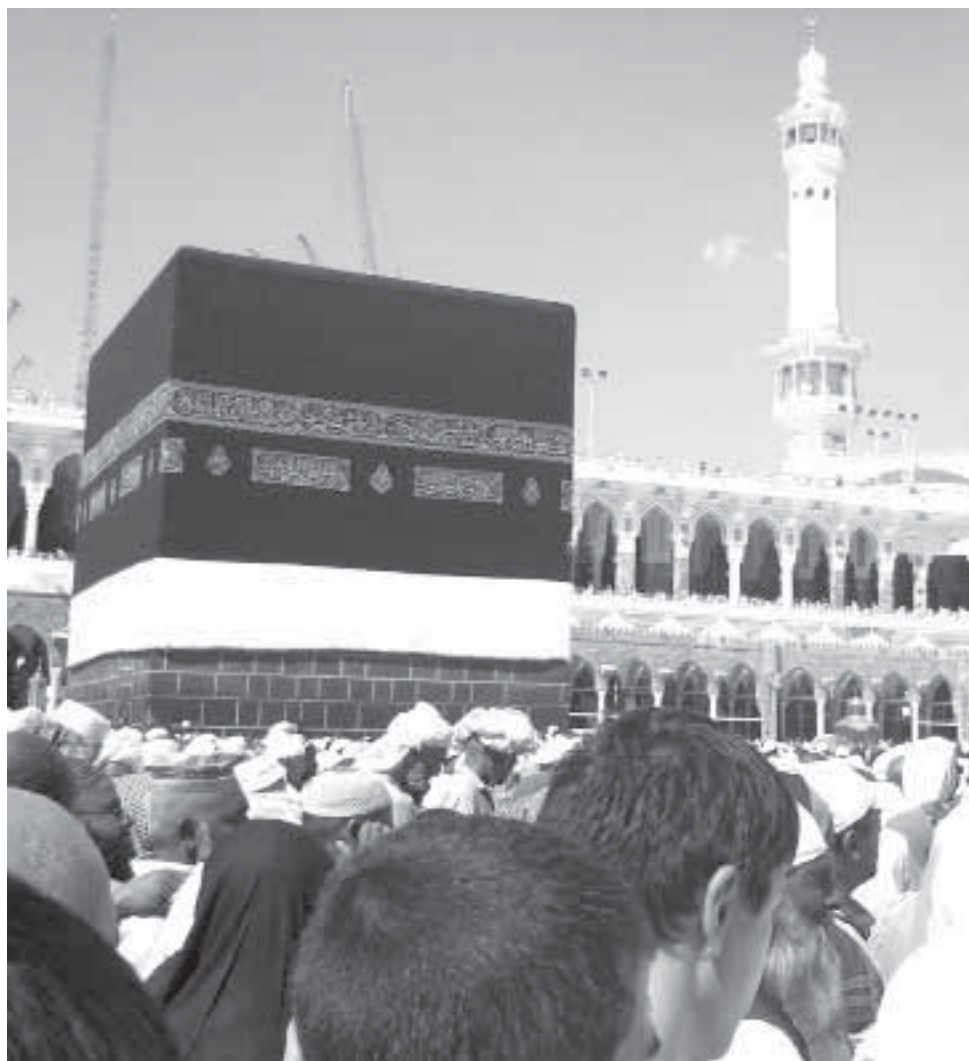
Эгер борч тюгюл буса,
Къуръангъа язармеди
Ибрагъим Пайхаммаргъа
Чакъыр деп базармеди?

Ибрагъимни тавушу
Халкъгъа да егермеди?
Бары да Пайхаммарлар да
Шонда гъаж эгермеди?

Бизге кёп ниймат бере
Аллагъ, гъажгъа барсакъ биз.
Юрегибиз тазалап,
Шо нийматны алсакъ биз.

Жыйып тербенебиз.
Ёкъчу артгъа салгъаныкъ.
Мундан онда элтмеге
Ёкъ жыйып, гъеч алгъаныкъ.

Биздей зайып къуллагъа
Шо чу бир уллу гелим.
Шо гелимни де алып
Ким суймес язма белин!



Шуну пайдасы недир?
Аз амал этсек де биз,
Шо да уллу къуллукъдур,
Англавубуз болса тюз.

Бир зат да билмей бармакъ
Илмусуз иш – илыкъдыр.
Тартибин, кююн билип,
Бармакъ – о бир къуллукъдур.

Шо къуллукъну зувабы
Магъа есин учун,
Барагъанлар дуасын
Магъа да этсин учун.

Дуалагъа кюшар деп,
Сагъайны уланын да.

Намаз къылмаса барып,
Расулну межитинде
Яда Гъарамда къалып.

Масжидуль-Гъарамгъа бир
Сама да гирмесегиз,
Не гёрдюк деп айтарсыз,
Бир ону гёрмесегиз.

Сафагъа ва Марвагъа
Бир къарап ярамайлы
Не гёрдюк деп айтарсыз
Каабагъа къарамайлы?!

Арафада Аллагъны
Алдында турмай къатып.

–Эри къатынына: «Гет, сенден магъа къатын болмай. Алып палтарынгны да гет», – десе, оланы гебини бузуламы?

–Эри шо вакътиде айрылмагъа негет тутгъан эди буса, олар гертиден де айрылгъан санала, гебини бузула.

–Хачперес яда озъге динни юрютегенлени ишлетип, аш берип, уйде сакъламагъа яраймы бусурманлагъа?

–Ярай. Къайсы динни юрютегенине къарамайлы, Аллагъ яратгъан бары да жанлагъа адилли, рагъмулу янашмакъ – бусурман гишини амалы.

–Ягъынгъан кюйде намаз жувунма яраймы?

–Ягъынгъан тиштайпа намаз жувунагъанда сув ону санларына тие буса, пуршав ёкъ. Амма бетине сюртгенлери сувну санлагъа тиймеге къоймай буса, намаз жувунмакъ учун, ягъынгъанны тайдырмагъа тарыкъ.

–Мени динден арек, иманы ёкъ къурдашым бар эди. Ол оьлгенде ахыр ёлуна узатмагъа яраймы магъа?

–Бусурман гишиге иманы ёкъ кюйде оьлген къардашыны, хоншусуну, къурдашыны сюегин ахыр ёлуна узатмагъа ярагъла. Амма оьлген иманы ёкъ белгисизлени, танышы да тюгюллени ахыр ёлуна узатмагъа ярамай.

–Шайтанлар да, жинлер де бир-бирине ёлугъуп, сёйлеп боламы?

–Олар бир-биринден къайры, инсан келпетде адамлар булан да ёлукмагъа бола.

–Къырдан гелеген оьлюню гече юртгъа алып гирмек, юртгъа къоркъунчу дегени тюзму?

–Тюгюл, шолар инанмагъа ярамайгъан бош ёмакълардан.

–Мени гъукуматгъа борчум бар газын якъгъан саялы. Шо саялы ахыратда мени азапгъа тартармы?

–Къыйналмагъыз, Аллагъ буюрса, шо саялы жавап бермеге тюшмес.

–Бусурман рузнамагъа гёре янгы йыл къачан башлана?

–Бусурман рузнама булан янгы йыл мугъаррам айда башлана.



–Гъажатханагъа гирегенде ва чыгъагъанда не охумагъа герек?

–Гъажатханагъа гиргенче алдын Аллагъдан сакъланмакъны тилемек учун бу сёзлени айтмакъ суннет санала: «Бис-миллягъ, Аллагъумма инни а'узу бика миналь-хубси валь-хабаис». Маънасы: «Аллагъны аты булан башлайман. Гей Аллагъ, эркек ва тиш тайпалы жинлерден сакъланмакъны Сенден тилеймен». Гъажатханагъа сол аякъдан гире, онг аякъдан чыгъа. Чыгъагъанда булай деп айтмакъ суннет: «Гъуфранака, аль-гъамду лиллягъи-ллязи азгъаба 'анниль-аза ва 'афани». Маънасы: «Аллагъдан мени гечмекни тилеймен. Заралдан азат этген ва савлукъ берген Аллагъгъа макътав болсун».

–Башгъа динни юрютегенлеге межитге гирмеге яраймы?

–Башгъа динни юрютегенлер межитге гирмеге бола, мунда гери урув ёкъ. Амма ким болса да, межитге гирегенде тийишли эдепни сакълама тарыкъ бола. Масала, межитге гирегенде аякъгийимлени чечмеге тарыкъ, айлана якъны батдырардай опуракъ булан гирмеге де ярамай. Шо кюйде межитде тарыкъсыз, бош хабарланы юрютмеге, къычырып кюлемеге эдепни сакъламайгъанлыкъ бола. Межитге бусурман тюгюл тиштайпа гире буса, ону гёрюнюшо саламатлы болмагъа яхшы. Бусурман тюгюллер межитге гирегенде намаз жувунмагъа герек дегени де тюз тюгюл, неге десе, оланы намаз жувунгъаны саналмай.

–Мугъаммат Пайхаммарны ﷺ нечик сюймеге боламан?

–Пайхаммарны ﷺ бары да буйрукъларын ва ёравларын кютюгюз, гери урувларындан сакълангыгыз, шо заман озюгюз де билмейген кюйде ону сююп къояжакъсыз. Ону суннетин кёп кюгген сайын, Аллагъ буюрса, Пайхаммаргъа ﷺ бакъгъан сююв де артажакъ.

–Къатынына сорамай, ондан ихтияр алмай, эри бирдагъы къатын алмагъа боламы?

–Экинчи, уьчюнчо къатын алмакъ учун эрге къатынларындан ихтияр алмагъа герекмей. Ол герек къатынларын бир йимик сакълап болмагъа: уй, опуракъ, аш ва озъге тарыкълы затланы болдурса, таманлыкъ эте.

–Адамгъа алманы кёп ашамагъа ярамай деп Къуръанда язылгъан ери бармы?

–Ёкъ.

–Уйде къоян сакъласа, малайиклер гирмей деп ата. Шо тюзю?

–Тюгюл.

–Озьюм саялы савумда 70 минг зикир охумагъа сюемен. Шону негетин нечик эте ва нечик тапшурайым?

–Озьге ишни башлайгъанда йимик, Аллагъ учун деп негет тута ва кимге тийишли гёрсе, шогъар тапшура.

–Сигъручугъа барып, уллу гюнагъ этген эдим. Не этсем Аллагъ гечер менден?

–Инг башлап этген шо гюнагъ ишге гъакъ юрекден гёкюнюп, товба этмеге тарыкъ. Башгъагъа яманлыкъ, сигъру этилген буса, Аллагъ чечмей, шо адам чечмей туруп. Сонг дагъы шону этерден сакъланмагъа тарыкъ.



Аявлу охувчулар, "Мобильный байлавлукъ" деген рубрика-бызгъа SMS-лер геле. Тюнде шоланы бере-биз. Шолагъа сиз де язмагъа боласыз. Бизин номерибиз: **8988-296-94-22**

–Искъатны ким этме герек? Шо борчму?

–Бу сорав булан ерли имамгъа барып, искъатны нечик, ким ва не йимик гезиклерде этилегенни сорап этсе, тюз де, яхшы да болур.

–Эринден яшыртгъын акъча жыйса, гюнагъ боламы?

–Къатын озюю къазан акъчагъа ес, шону булан не сюйгенни этмеге бола. Амма эрини акъчасын, ону ихтиярын алмай харжласа, яшырса, башгъагъа берсе, къатынгъа гюнагъ бола.

Рузнама

Март

дни	Утренний	восх.	Обеден.	После-обеден.	Вечерн.	Ночной
1	5:47	7:22	13:01	16:06	18:40	20:05
2	5:46	7:21	13:01	16:07	18:41	20:06
4	5:43	7:18	13:01	16:09	18:44	20:09
6	5:39	7:14	13:00	16:10	18:46	20:11
8	5:36	7:11	13:00	16:12	18:49	20:13
10	5:32	7:07	12:59	16:13	18:52	20:16
12	5:29	7:06	12:59	16:15	18:54	20:18
14	5:24	7:00	12:58	16:16	18:56	20:21
16	5:21	6:57	12:58	16:18	18:59	20:24
18	5:18	6:53	12:57	16:19	19:01	20:26
20	5:15	6:50	12:57	16:21	19:03	20:29
22	5:11	6:46	12:56	16:22	19:03	20:31
24	5:07	6:43	12:55	16:22	19:08	20:33
26	5:03	6:39	12:55	16:24	19:11	20:36
28	4:59	6:36	12:54	16:25	19:13	20:38
30	4:54	6:32	12:53	16:25	19:15	20:40